

ŚIST

Świętokrzyski Instytut
Samorządu Terytorialnego

Zbiornicze zestawienie regionalnych produktów i potraw województwa świętokrzyskiego

2021

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Rozwoju Organizacji
Obywatelskich na lata 2018 – 2030

Program Rozwoju
Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018–2030
PROO

Wstęp

Piękno jakie prezentuje województwo świętokrzyskie urzeka różnorodnością form krajobrazu. Świętokrzyskie usytuowane jest w południowo – środkowej części Polski i prawie w całości leży na wyżynno – pagórkowym terenie Wyżyny Małopolskiej. Ziemia ta obrzeżona od zachodu Pilicą, od wschodu Wisłą, Nidą Czarną i Białą od południa, a od północy Kamienną i Czarną – wznosi się ku środkowi pasmem Gór Świętokrzyskich. Województwo świętokrzyskie zachwyca swoim bogactwem przyrody, dziewiczą naturą oraz widokami zapierającymi dech w piersiach. Ziemia Świętokrzyska to kraina bogata w tradycje i zabytki, słynna z wielkich wydarzeń historycznych. Określana jest mianem „raju dla historyków i geologów”, a przyczynia się do tego zarówno bogactwo występujących na tym obszarze osobliwości przyrody nieożywionej, jak też liczne kopalnie oraz pozostałości dawnych ośrodków przemysłowych. Na terenie malowniczego województwa świętokrzyskiego funkcjonują setki turystycznych szlaków pieszych i rowerowych, aby turyści mogli zapoznać się z tutejszym pięknem przyrody. Bogata i zróżnicowana oferta aktywnego wypoczynku sprawi, że każdy znajdzie tu coś dla siebie.

Region świętokrzyski to idealne miejsce na rodzinne spędzania czasu. Mnogość miejsc do poznania, liczne rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, w których zwiedzający odnajdą rzadkie gatunki zwierząt czy najciekawsze skupiska flory. Na terenie świętokrzyskiego znajduje się mnóstwo zabytków architektury z różnych epok, między innymi liczne pałace i dwory, jak również wiele zabytków techniki. Bogatą kulturę i historię prezentują muzea, izby pamięci oraz wystawy. Jednak Świętokrzyskie to także raj dla smakoszy...

Celem niniejszego zestawienia jest zebrania w jednym miejscu wielokrotnie nagradzanych produktów i dań regionalnych, uwypuklenie szerokiej gamy kuchni świętokrzyskiej oraz wskazanie na potencjał drzemiący w tym aspekcie dla regionu województwa świętokrzyskiego. Przedstawione zestawienie może okazać się punktem zaczepnym dla interesariuszy do podjęcia działań związanych z poszukiwaniem, promocją lub dalszym rozwojem „*regionalnych smaków*”.

Tradycje kulinarne

Nieodłącznym elementem każdej kultury jest kuchnia, w której używane są produkty charakterystyczne dla danego regionu. Mieszkańcy województwa świętokrzyskiego słyną z przywiązania do tradycji, ziemi i zwyczajów przekazywanych tu od wieków z pokolenia na pokolenie. Świadczy o tym między innymi ilość produktów regionalnych wpisanych na listę ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, na której znajdziemy 94 produkty. Tradycyjne receptury i sposób wytwarzania regionalnych produktów zostały docenione, a kilka z nich otrzymało nagrodę „Perły” w konkursie „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów” organizowanym przez Polską Izbę Produktów Regionalnych i Lokalnych pod Patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Marszałków Województw.

Ogólnokrajowy konkurs „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów” na najlepszy regionalny i tradycyjny produkt żywnościowy oraz na najlepsze danie i potrawę regionalną i tradycyjną organizowany jest już od 2000 roku.

Rezultatem tych poszukiwań jest identyfikacja i dokumentacja lokalnych i regionalnych wyrobów,

osadzonych głęboko w polskiej tradycji i od lat

wytwarzanych tymi samymi metodami i według tych

samych receptur. Jego celem jest znalezienie i zachowanie

narodowych specjałów, zanim odejdą w zapomnienie, wyparte przez „szybką” przemysłową

żywność. Cel drugi – nie mniej ważny – to zachęcanie rolników i właścicieli lokalnych firm,

obiektów agroturystycznych, turystycznych i gastronomicznych do czerpania z bogatej

spuścizny kulinarnej dziedzictwa i wykorzystania jej w ofercie rynkowej, do sięgania do

lokalnych zasobów surowców a także inspiracja producentów do wytwarzania

certyfikowanej tradycyjnej żywności wysokiej jakości. Powołana jest Kapituła Krajowa, która

przyznaje najwyższą nagrodę w postaci statuetki „Perła” produktom i daniom wybranym

spośród nominowanych w czasie finałów regionalnych. O nominację mogą ubiegać się

produkty nagrodzone i wyróżnione w poprzednich edycjach konkursu w danym regionie.

Źródło:

<http://www.produktyregionalne.pl/nkd.php?body=article&name=informacje-ogolne&lang=pl>

Statuetka „Perła”

Źródło: <http://www.produktyregionalne.pl/nkd.php?body=article&name=informacje-ogolne&lang=pl>

Laureatami tej prestiżowej nagrody z ziemi świętokrzyskiej byli:

W 2019 roku:

- Rytwiański karp wędzony – Gospodarstwo Rybackie Rytwiański Karp.
- Lody jagodowe ze Złotej – Zakład Cukierniczy Janusz Poniewierski.

W 2018 roku:

- Kiełbasa wiejska od Bonarka - Zakład Przetwórstwa Mięsnego Wiesław Bonarek.
- Sandomierskie jabłko suszone w plastrach – Inkubator Przetwórczy w Dwikozach- Ośrodek Promowania Przedsiębiorczości w Sandomierzu.
- Krówka kielczanka – OSM Bidziny.

W 2017 roku:

- Tort czekoladowo-orzechowy – Pracownia Tortów Artystycznych "Kraina Tortów" Monika Pasterczyk.
- Chleb żytni kielecki – Piekarnia R.Dobrowolski, Halina Dobrowolska.

W 2016 roku:

- Dziabana Bułka z Wąchocka – Sławomir Sajecki Piekarnia Wąchock.

W 2015 roku:

- Ser kozi zakamieński – Agnieszka Kobryń i Jacek Pietrasiewicz Farma JAGA.
- Powidła ze śliwki węgierki – Sad Danków Agata i Dawid Piechota.
- Kasza gryczana palona – Iwona Sulima F.P.H. JAMAG.

W 2014 roku:

- Masło Jędrzejowskie - Jędrzejowska Spółdzielnia Mleczarska w Wodzisławiu
- Chleb żytni tradycyjny - Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Koprzywnicy
- Silvio wino gronowe półsłodkie białe - Winnica Nad Jarem Sylwia i Mateusz Paciura

W 2013 roku:

- Twaróg z Pierzchnicy – Gminna Mleczarnia Sp. Z o.o Pierzchnica
- Szynka dyszka – Agnieszka i Zdzisław Nowakowie, „Staropolska garmażerka”
- Miód nektarowo – spadziowy napękowski – Marta Bęben

W 2012 roku:

- Masło chmielnicke – Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Chmielniku
- Kazimierski miód akacjowy – Waldemar Słupik, Miodowa Spizarnia

W 2011 roku:

- **Morelę sandomierska “Zaleszycką”** - Grażyna i Andrzej Borkowscy Gospodarstwo Ogrodnicze “Szymanówka”

W 2010 roku:

- Opatowska krówka mleczna - Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Opatowie

W 2009 roku:

- Polędwiczki świąteczne Prokopa – Bogusław i Anna Piotrowscy

W 2008 roku:

- Kasza jaglana Gierczycka - Teresa Kmiecicka
- Salceson ozorkowy wiejski - Paweł Nowak, Zakład wędliniarski

W 2007 roku:

Ser jabłeczny - Fundacja Domy Wspólnoty Chleb Życia

W 2006 roku:

Śliwka Damacha – Barbara Kapusta

W 2005 roku:

- Suszona Śliwka Szydłowska - Stowarzyszenie Producentów Owoców "Dobry Sad"

W 2004 roku:

- Fasola Korczyńska - Stefan Jasiak, „Fasolex”

W 2003 roku:

- Chleb bodzentyński – Felicja Harabin

Na terenie województwa świętokrzyskiego znajdują się także produkty ze znakiem „Chroniona Nazwa Pochodzenia (ChNP)” oraz „Chronione Oznaczenie Geograficzne (ChOG)”.

Chroniona Nazwa Pochodzenia - Znak ten przyznawany jest przez Komisję Europejską produktom, których wybitna jakość jest ściśle związana z obszarem, na którym są wytwarzane.

Produkty spełniają następujące warunki:

- wszystkie surowce pochodzą z określonego obszaru geograficznego i cały proces wytwarzania odbywa się na tym obszarze,
- jakość produktu, zdecydowanie wyższa od przeciętnej, jest nierozwalnie związana z miejscem pochodzenia i lokalnymi metodami wytwarzania.

Polscy producenci zarejestrowali 9 produktów ze znakiem ChNP. Produkty oznaczone ChNP są wizytówką regionu i podkreślają jego specyfikę.

Produktem z ziemi Świętokrzyskiej posiadającym Znak Chroniona Nazw Pochodzenia jest

Wiśnia Nadwiślańska.

Chronione Oznaczenie Geograficzne

- przyznawany jest produktom, których co najmniej jeden etap produkcji odbywa się na określonym obszarze geograficznym;
- ich jakość, renoma lub inna cecha charakterystyczna może być przypisana temu pochodzeniu geograficznemu.

Znak Chronione Oznaczenie Geograficzne ma 18 polskich produktów.

Z terenów województwa świętokrzyskiego Znak Chroniona Nazw Pochodzenia posiadają
Śliwka Szydłowska oraz **Fasola Korczyńska**

Pomimo, iż żaden z świętokrzyskich produktów nie posiada znaku Gwarantowana tradycyjna specjalność, to do pełni obrazu należy również o nim wspomnieć.

Chronione Oznaczenie Geograficzne przyznawany jest produktom, które:

- mają specyficzną nazwę lub wytwarzane są ze specyficznego surowca.
- odróżniają się od innych produktów z tej samej kategorii,
- ich tradycyjny charakter wynika z użycia tradycyjnych surowców, receptury lub technologii

Według rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE (1151/2012) produkt „tradycyjny” powinien mieć udokumentowaną co najmniej 30 letnią historię i obecność na rynku. Znak Gwarantowana Tradycyjna Specjalność ma 6 polskich produktów.

Warto wyróżnić jeszcze jeden certyfikat. **Jakość –**

Tradycja jest to pierwszy polski system jakości. Inspiracją dla niego stały się systemy europejskie. Zasady działania systemu opracowane zostały przez Polską Izbę Produktu Regionalnego oraz Związek Województw RP. Duży nacisk kładziony jest na tradycję i lokalność. Znak towarowy używany jest wraz z nazwą regionu, z którego pochodzi producent. Produkty objęte certyfikacją muszą się charakteryzować tradycyjnym składem, sposobem wytwarzania (przynajmniej 50-letni rodowód) oraz wysoką jakością. Nadzór nad procesem produkcji sprawują jednostki certyfikujące akredytowane i upoważnione przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który od 2007 r. zalicza ten system do krajowych systemów jakości żywności.

W malowniczym Świętokrzyskim można spotkać 23 produkty pochodzące od 12 producentów.

Masło ekstra Jędrzejowskie	Mezzo One Sp. z o.o., Wodzisław
Jędrzejowski twarożek śmietankowy	Mezzo One Sp. z o.o., Wodzisław
Masło chmielnicke	Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Chmielniku
Twaróg półtłusty	Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Chmielniku
Majonez kielecki	WSP „Społem” Kielce
Musztarda kielecka delikatesowa stołowa	WSP „Społem” Kielce
Ocet spirytusowy 10%	WSP „Społem” Kielce
Kasza jaglana	Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Bidzinach
Krówka kielczanka	Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Bidzinach
Woda Buskowianka	Uzdrowisko Busko Zdrój
Chleb żytni kielecki	Piekarnia R. Dobrowolski
Powidła śliwkowe węgierkowe	GOMAR Pińczów
Ogórki konserwowe	GOMAR Pińczów
Ogórki kwaszone	GOMAR Pińczów
Nektar z aronii	GOMAR Pińczów
Sok ze świeżych pomidorów	GOMAR Pińczów
Żurek kielecki	PSS„Społem” w Kielcach
Chleb żytni razowy	PSS„Społem” w Kielcach
Chleb pszenny graham	PSS„Społem” w Kielcach

Miód spadziowy Napękowski	Pasieka Rodzinna Marta i Ireneusz Bęben „Miody Napękowskie”
Karp z Oksy	Leszek Stypuła Gospodarstwo „Lasochów”
Sok tłoczony z jabłek z sandomierskich sadów	Sad Sandomierski Sp. z o.o.
Tradycyjne jabłka sandomierskie	Stowarzyszenie „Sandomierski Szlak Jabłkowy”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [http://www.produktyregionalne.pl/edc_media/List/Item-33/TinyFiles/Tabela-jt-www-styczen-2020.pdf]

Lista Produktów Tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Lista produktów tradycyjnych – Utworzona na mocy ustawy z dnia 17 grudnia 2004 o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych. Lista prowadzona przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zawierająca produkty, których jakość lub wyjątkowe cechy i właściwości wynikają ze stosowania tradycyjnych metod produkcji.

Logotyp Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Ministerstwo_Rolnictwa_i_Rozwoju_Wsi.svg

- a) Za tradycyjne uważa się metody wykorzystywane od co najmniej 25 lat. Produkt ubiegający się o taki wpis powinien ponadto stanowić element tożsamości społeczności lokalnej i należeć do dziedzictwa kulturowego regionu, z którego pochodzi. Wiek udowodnić należy za pomocą uźródłowionych przekazów książkowych, fotograficznych, czy nagraniowych. Gdy warstwa przekazu jest uboga, wnioskodawca przeprowadzić może badania etnograficzne, np. rozmowy ze starszymi osobami – świadkami spożycia danego specjału.

- b) Producenci nie nabywają żadnego prawa ani do ochrony, ani do promocji wpisanych produktów jako własnych, gdyż ochronie podlega sam produkt, a nie jego wytwórca.
- c) Z wnioskiem o wpis na Listę występuje producent.
- d) Za weryfikację wniosku o wpis produktu na Listę Produktów Tradycyjnych odpowiedzialny jest marszałek województwa, który przed dokonaniem oceny zwraca się do izby gospodarczej, zrzeszającej producentów produktów regionalnych i tradycyjnych z prośbą o wyrażenie opinii (najczęściej tą izbą jest Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego). Następnie wniosek przesyłany jest do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Minister jest odpowiedzialny za prowadzenie i uaktualnianie Listy Produktów Tradycyjnych. Lista jest publikowana w Dzienniku Urzędowym Ministra (raz w roku) oraz na stronach internetowych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (na bieżąco).
- e) Na listę trafić mogą produkty mięsne (w tym rybne), mleczne, warzywa, owoce, wyroby piekarnicze i cukiernicze, oleje i tłuszcze, miody, napoje, dania gotowe i inne produkty.

Jednym z głównych celów powstania tej listy jest promocja i rozpowszechnianie informacji o produktach wytwarzanych tradycyjnymi, historycznie ugruntowanymi metodami na terenie kraju, po to, aby następnie móc je skuteczniej promować także za granicą. Lista ta służy również pośrednio przygotowaniu producentów do rejestracji nazw wpisanych na nią produktów na szczeblu unijnym.

Na 20 maja 2021 roku na Liście Rolnictwa i Rozwoju Wsi, znajduje się 94 produkty z województwa świętokrzyskiego.

Nazwa produktu rolnego, środka spożywczego lub napoju spirytusowego wpisanego na listę produktów tradycyjnych	Rodzaj produktu rolnego, środka spożywczego lub napoju spirytusowego wpisanego na listę produktów tradycyjnych	Data wpisu na listę produktów tradycyjnych
Syrop buraczany	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2006-04-04
Zalewajka świętokrzyska	Gotowe dania i potrawy	2006-09-06
Dzienie rakowskie	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2007-02-15

Ser jabłeczny	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2007-02-15
Konfitury z jarzębiny	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2007-03-20
Kasza jaglana gierczycka	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2007-04-20
Fasola korczyńska	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2007-04-20
Chleb bodzentyński	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2007-04-20
Placek spod kamienia	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2007-04-20
Chleb wiejski konecki	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2007-04-20
Piernik z żytniej mąki	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2007-04-20
Prazoki	Gotowe dania i potrawy	2007-09-03
Kugiel z Czerмна	Gotowe dania i potrawy	2007-09-03
Fałkowski miód wielokwiatowy	Miody	2007-09-03
Truskawka buska faworytka	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2007-09-03
Kwas burakowy po wzdolsku	Napoje (alkoholowe i bezalkoholowe)	2008-03-25
Czerkieska mąka orkiszowa	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2008-03-25
Świątokrzyski miód spadziowy	Miody	2008-10-30
Pińczowski olej z Inicy	Oleje i tłuszcze (masło, margaryna itp.)	2008-10-30
Salceson kurozwęcki	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2009-04-10
Truskawka bielińska	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2009-04-10
Karp z Rudy Malenieckiej	Produkty rybołówstwa, w tym ryby	2009-04-10
Karp małyszynski	Produkty rybołówstwa, w tym ryby	2009-07-14
Karp z Oksy	Produkty rybołówstwa, w tym ryby	2009-11-17
Farsz z kaszy gryczanej	Inne produkty	2009-12-17
Kiełbasa swojska wąchocka hycowana	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2010-07-26
Salceson ozorkowy wiejski	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2010-07-26
Chmielnicka gęś pieczona	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2010-07-26
Susz owocowy dębniacki	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2010-07-26
Jędrzejowski twarożek śmietankowy	Sery i inne produkty mleczne	2010-07-26
Szynka sznurowana wąchocka	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2010-08-02
Polędwica tradycyjna z Wąchocka	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2010-08-02
Kiełbasa biała parzona z Wąchocka	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2010-08-02
Sok z czarnej jagody z lipowskich lasów	Napoje (alkoholowe i bezalkoholowe)	2010-09-07
Rytwiański karp	Produkty rybołówstwa, w tym ryby	2010-09-07
Wólecka chałka pleciana	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2010-09-07
Gryśka z Bliżyna	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2010-09-15
Kiełbasa łosieńska	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2010-10-08
Polędwiczki świąteczne Prokopa	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2010-10-08
Salceson cwaniak z Łosienia	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2010-10-08

Słupiński siekaniec dworski	Gotowe dania i potrawy	2011-01-21
Fitka kazimierska	Gotowe dania i potrawy	2011-01-21
Opatkowskie wino chlebowe	Napoje (alkoholowe i bezalkoholowe)	2011-01-21
Kamcia - moskorzevska nalewka miętowa	Napoje (alkoholowe i bezalkoholowe)	2011-01-21
Sandomierski olej rzepakowy	Oleje i tłuszcze (masło, margaryna itp.)	2011-01-21
Karp z Wójczy	Produkty rybołówstwa, w tym ryby	2011-01-21
Kiełbasa radoszycka	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2011-02-07
Kiełbasa swojska z Kunowa	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2011-02-07
Jabłka sandomierskie	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2011-02-07
Krówka opatowska	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2011-02-07
Chleb iwański	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2011-02-07
Rakowski ziemniak pieczony	Gotowe dania i potrawy	2011-06-08
Masło jędrzejowskie	Oleje i tłuszcze (masło, margaryna itp.)	2011-06-08
Szczodroki	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2011-06-08
Udziec dworski z Kunowa	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2013-01-11
Pasztetowa radoszycka	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2013-01-11
Masło chmielnickie	Oleje i tłuszcze (masło, margaryna itp.)	2013-01-11
Burocorz bogoryjski	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2013-01-11
Żabieckie gały	Gotowe dania i potrawy	2013-12-05
Kaszanka szarbianka	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2013-12-05
Kiełbasa z Pacanowa	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2013-12-05
Suszona damacha z Ponidzia	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2013-12-05
Szynka z Broniny	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2014-01-14
Skalbmierskie ogórki kiszane	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2014-01-14
Czosnek wójczański	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2014-01-14
Pączek opatowski	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2014-01-14
Miód królewski z Osieka	Miody	2014-07-31
Ser kozi z Machor	Sery i inne produkty mleczne	2014-07-31
Chleb wąchocki	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2014-07-31
Chleb żytni kielecki	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2014-07-31
Rytwiański karp w galarecie	Produkty rybołówstwa, w tym ryby	2016-01-19
Salceson bęczkowski	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2016-04-21
Jacentowski barszcz z kapustą	Gotowe dania i potrawy	2016-12-01
Daleszycka szynka z beccki	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2016-12-01
Miód spadziowy z Puszczy Jodłowej	Miody	2016-12-01
Miód nektarowow-spadziowy napękowski	Miody	2016-12-01
Miód akacjowy z Łążka	Miody	2016-12-01
Kasza gryczana palona z Antoniowa	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2016-12-01
Chrzan świętokrzyski	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2016-12-01

Morela sandomierska zaleszczycka	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2016-12-01
Chleb mieszany koprzywnicki	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2016-12-01
Chleb skarbczak	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2016-12-01
Wiejska szynka z Okoła	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2016-12-21
Kiełbaśnica kazimierska	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2016-12-21
Małuszyńska kiełbasa z dzika	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2016-12-21
Konfitura z zielonych orzechów	Orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie)	2016-12-21
Twaróg półtłusty z Pierzchnicy	Sery i inne produkty mleczne	2016-12-21
Salceson z Okoła	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2017-06-19
Kiełbasa swojska	Mięso świeże oraz produkty mięsne	2017-06-19
Zagajnicki koziarz	Sery i inne produkty mleczne	2017-06-19
Tort czekoladowo-orzechowy	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	2017-06-19
Osiński farsz z zakwaszonych ziemniaków	Inne produkty	2019-05-31
Miód wielokwiatowy z Mirca	Miody	2019-05-31
Chleb na maślanec z Lipnika	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/woj-swietokrzyskie>]

Świętokrzyskie potrawy regionalne

Smak rodzimych, tradycyjnych potraw, przygotowanych z regionalnych produktów pozostaje z nami na dłużej i towarzyszy nam, gdziekolwiek byśmy nie byli. Świętokrzyskie to raj dla smakoszy. Swoją dzisiejszą kuchnię świętokrzyską zawdzięcza melanzowi kuchni chłopskiej, żydowskiej i szlacheckiej. W jadłospisie mieszkańców regionu świętokrzyskiego obecne były od wieków dania i produkty ziemniaczane, mączne oraz kasze. Dużą popularnością cieszyły się także potrawy z kapusty, nabiał oraz owoce. Pokarmy mięsne spożywano rzadziej. Mówiąc o świętokrzyskiej tradycji kulinarnej nie można ograniczać się do opisu receptur lokalnej kuchni. Tradycja, zwyczaje i kultura lokalnej zbiorowości są również ważnymi czynnikami opisującymi regionalną kuchnię. Przyrządzanie potraw tradycyjnych często miało charakter integrujący kulturowo lokalną społeczność. Wspólne kisenie kapusty, pieczenie chleba, kugła, suszenie śliwek było okazją do śpiewów i zabawy, czy przede wszystkim wymiany doświadczeń. Charakterystyczne jest to, że niemal każda gmina ma swoje własne potrawy i kulinarne zwyczaje, które pielęgnuje na co dzień oraz z okazji większych świąt – w województwie świętokrzyskim bardzo prężnie działają lokalne koła gospodyń wiejskich, które zajmują się między innymi promowaniem tych potraw

i dbaniem o to, by zostały zapamiętane i przekazane młodszemu pokoleniu. Najbardziej charakterystycznym produktem, utożsamianym z naszym regionem, jest z pewnością zalewajka świętokrzyska, ale nie jest ona jedyną potrawą regionalną.

Dowodem na to, że świętokrzyskie jest rajem dla smakoszy może być poniższa tabela, w której przedstawione zostały regionalne dania, najczęściej przyrządzane z lokalnych składników z podziałem na 13 świętokrzyskich powiatów.

Powiat kielecki	
Nazwa dania	Autor przepisu
Suflet z Kaszy Jaglanej	Irmina i Jarosław Maliszewscy, Gospodarstwo Agroturystyczne „Pod raczkiem” w Nowej Słupi
Szynka Wiejska ze Sperką	Teresa Grzejszczyk, Gospodarstwo Agroturystyczne „Pod Bukiem” w Śniadce Drugiej
Pierzchnickie Smarowidło z Gęsi	Elżbieta Osman, Gospodarstwo agroturystyczne „Daleko od szosy” w Brodach
Wiejski Smalec z Żurawiną	Monika Klimek, z Koła Gospodyń Wiejskich w Niwach
Spyrok	Aleksandra Biskup ze Wzdółu Kolonii
Dzionie Rakowskie	Teresa Piotrowicz, Gospodarstwo Agroturystyczne „Przy Źródleku” w Pągowcu
Smolcorze	Teresa Klimczak z Koła Gospodyń Wiejskich w Marzyszu
Popa	Aleksandra Biskup ze Wzdółu Kolonii
Polewka z Ziemniakami	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Chełmcach
Zalewajka	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Snochowicach
Zalewajka Świętokrzyska	Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich, karczma „Izba Dobrego Smaku” w Osadzie Średniowiecznej w Hucie Szklanej
Drągoły	Ewa Siudajewska z Bęczkowa
Kluska Miedzianogórska	Wanda Toporek, przewodnicząca Koła Gospodyń Wiejskich „Macierzanka” w Kostomłotach
Grycoki	Jadwiga Brzoza, przewodnicząca Koła Gospodyń Wiejskich „Kowalanki” w Kowali
Diabelskie Żeberka z Tartymi Ziemniakami	Barbara Grzesik z Koła Gospodyń Wiejskich w Woli Jachowej
Gęś Gospodyni	Agnieszka i Paweł Wysoccy, Gospodarstwo Agroturystyczne „Różane Wzgórze” w Lubani
Wolska Sucha Kapusta z Grochem na Śmietanie	Barbara Grzesik, z Koła Gospodyń Wiejskich w Woli Jachowej
Pierogi z Dudkami „Od Beaty”	Beata Walkiewicz-Kudłacz z Rakowa
Pasterniocek	Aleksandra Biskup z Wzdółu Kolonii
Kugiel (Placek Ziemniaczany z Żeberkami)	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Snochowicach
Bomby	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Chełmcach
Tortuch Świętokrzyski	Ewa Zaczek-Kucharska, Agroturystyczne Gospodarstwo Gościnne „Lipówka” w Brudzowie-Lipie
Kraszone Kluski	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Chełmcach

Byki Daleszyckie	Teresa Klimczak z Koła Gospodyń Wiejskich w Marzyszu
Żołądki Rakowskie	Stanisław Malanowicz, Bar „Pod Gąską” w Rakowie
Parzybroda Chłopska	Piotr Jankowski z Podmarzysza
Baniocek	Aleksandra Biskup ze Wzdółu Kolonii
Biedok Chłopski	Wanda Toporek, przewodnicząca i Natalia Wałek z Koła Gospodyń Wiejskich „Macierzanka” w Kostomłotach
Pączki Ziemniaczane	Jadwiga Firmanty z Koła Gospodyń Wiejskich w Szumsku
Jabłka w Miodzie	Irmina i Jarosław Maliszewscy, Gospodarstwo Agroturystyczne „Pod raczkiem” w Nowej Słupi
Napój Żniwiarzy	Wanda Toporek, przewodnicząca Koła Gospodyń Wiejskich „Macierzanka” w Kostomłotach

Źródło: Opracowanie własne

Powiat opatowski	
Nazwa dania	Autor przepisu
Śledzie z Suszonymi Borowikami	Barbara Sołtyka, Klub Aktywnych Kobiet w Brzozowej
Pasztet Chłopski	Jadwiga Śliwka z Obręcznej
Zimne Nóżki	Elżbieta Pająk z Okaliny Kolonia
Boczek Świętokrzyski	Alicja Mazur, Klub Aktywnych Kobiet w Duranowie
Jacentowski Barszcz z Kapustą	Bożena Cisoń, Hotel „Magnat” Jacentów
Zupa Owocowa „Garus”	Monika Dziedzic, Restauracja „Żmigród”, Opatów
Pierogi Grochulki	Grażyna Kania ze Szczucia
Kapuściane Zawijasy	Jolanta Jurys z Koła Gospodyń Wiejskich w Sadowiu
Gołąbki Opatowskie	Marek Jarosław Bielec, Zajazd Omega w Jacentowie
Pyzie	Bogumiła Murek z Koła Gospodyń Wiejskich w Obręcznej
Kotlety z Kapusty	Teresa Chuchała z Koła Gospodyń Wiejskich w Duranowie
Porka – Psiocha	Alicja Mazur, Klub Aktywnych Kobiet w Duranowie
Kulebiak	Maria Krzeszowska, Koło Gospodyń Wiejskich w Duranowie
Pierogi z Kaszy Jaglanej	Małgorzata Szymańskaz Koła Gospodyń Wiejskich w Gojcowie
Pierogi z Buraka Cukrowego	Teresa Kmiecicka z Lisowa
Zraz Staropolski Zawijany	Monika Dziedzic, Restauracja „Żmigród” w Opatowie
Ziemniaczany Sernik	Elżbieta Pająk z Okaliny-Kolonii
Podpłomyk	Bogumiła Murek, z Koła Gospodyń Wiejskich w Obręcznej
Ciastka „Całuski”	Agnieszka Wołowska z Okaliny Kolonii
Obwarzanki Piórkowskie	Alina Zawada z Żernik
Chrupiące Jabłka	Halina Marzec z Koła Gospodyń Wiejskich w Brzozowej

Źródło: Opracowanie własne

Powiat ostrowiecki	
Nazwa dania	Autor przepisu
Żurek z Jajkiem	Barbara Domagała, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Chocimów
Zarzucajka	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Śnieżkowicach
Pierogi z Kapustą i Grzybami	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Chocimowie
Inkusiowe Byki	Panie z Klubu Kobiet Kreatywnych w Kunowie
Warkocz Świętokrzyski	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Śnieżkowicach
Pierogi z Kaszanką	Dorota Kiljan, BAŁTUS. S. C. „Zajazd pod Czarcią Stopką”, Bałtów
Bigos z Kaszą	Barbara Domagała, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Chocimów
Szarlotka Świętokrzyska	Łukasz Dybiec, Fundacja „Pomocna Dłoń” prowadząca Bar Rondo w Ostrowcu Świętokrzyskim
Makowiec z Kratką	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Bukowiu
Kluski Paluszki z Makiem	Wanda Lisowska, Klub Kobiet Kreatywnych z Kunowa
Bułeczki Drożdżowe	Otolia Bernacka z Nowego Skoszyna
Tradycyjne Podpłomyki	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Śnieżkowicach
Obwarzanki	Zdzisława Wojtan ze Śnieżkowic
Ciastka z Amoniakiem	Janina Karbowniczek z Chocimowa

Źródło: Opracowanie własne

Powiat sandomierski	
Nazwa dania	Autor przepisu
Schab z Morelami	Justyna Wojtas, „Willa Wojtasówka”, Obrazów
Wędzony Karp z Zawidzy	Marek Bisztyga, Gminny Ośrodek Kultury w Łoniowie
Garus z Ziemniakami	Krystyna Dobek z Grabiny
Pamuła	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Sońniczanach
Biała Polewka z Ziemniakami	Krystyna Dobek z Grabiny
Pierogi Babci Władzi	Halina Knap z Sońniczan
Japconka	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Zawichoście
Pieczone Gołębie	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Zbigniewicach
Szczupak w Śmietanie	Małgorzata Boczek z Zajeziorza
Porka Mięci	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Sońniczanach
Kurczę Pieczone z Jabłkami	Halina Wojtas, Pensjonat Agroturystyczny „Wojtasówka”
Pierogi Opata	Restauracja Jubilatka w Koprzywnicy
Knedle ze Śliwkami	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Dmosicach

Karp Faszerowany Kaszą Gryczaną i Grzybami	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Błoniu
Groch z Kapustą na Żeberkach w „Pierzynie” Chlebowej	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Błoniu
Kluski Gniecione z Jajkiem Placek Drożdżowy z Kaszą Jaglaną	Beata Panasiuk z Czyżowa Szlacheckiego i Małgorzata Boczek z Zajeziorza
Praznale	Marianna Juda z Wielogóry
Placek Drożdżowy z Kaszą Jaglaną	Janina Lipa z Krzcina
Krucze Ciasto z Rabarbarem	Jolanta Juda z Sońniczan
Szczodroki	Grzegorz Siwek, Piekarnia Maspek w Zawichoście
Racuchy Drożdżowe z Jabłkiem	Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Sońniczanach
Gumułki Koprzywnickie	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Koprzywnicy
Podpłomyk	Marianna Zych, Koło Gospodyń Wiejskich z Dmosic
Rajskie Jabłuszka w Koszulkach	Restauracja Jubilatka z Koprzywnicy
Napój Jęczmienny	Krystyna Dobek z Grabiny

Źródło: Opracowanie własne

Powiat Konecki	
Nazwa dania	Autor przepisu
Pigoły	Agnieszkę Mularczyk ze Stowarzyszenia "Lipianki" w Lipie
Prazoki	Czesławę Wąsik z Młynka
Kugiel	Radosława Chwaścińskiego z Radoszyc
Pierogi wigilijne	Jadwigę Maury z Rudy Malenieckiej
Kotlet po konecku	Restauracja Śródmiejska w Końskich
Pierogi z mięsem i kapustą	Restauracja Śródmiejska w Końskich
Diablotki	Teresę Wąsik z Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach
Placek po węgiersku	Restauracja Śródmiejska w Końskich
Ciasto drożdżowe z truskawkami	
Sernik kozi świąteczny	Teodozję i Stanisława Krauze z Jeżowa
Kasztany z ziemniaków	Teresę Wąsik z Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach
Placek makowy retro	Teresę Wąsik z Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach
Zupa krem z pieczarek z groszkiem ptysiowym	Restauracja Śródmiejska w Końskich

Źródło: Opracowanie własne

Powiat buski	
Nazwa dania	Autor przepisu
Siestawicka Gęś	Gospodarstwo Agroturystyczne „Brzoskwiniowy Sad”, Grażyna Korepta
Jesiotr po królewsku	Gospodarstwo Agroturystyczne „Dworek Staropolski”, Zofia Guz
Kaczka Stopnicka	Hotel „Meteo”, Barbara Kapusta
Tarta fasolowa	Samorządowe Gimnazjum im. św. Kingi w Nowym Korczynie, Izabela Andrusiewicz
Fasolowa przekąska	P.P.H.U „FASOLEX”
Zawijaniec drożdżowy z truskawkami	KGW w Błońcu i Nowej Wsi, Zofia Żyła
Dzianie Wiślickie	Zespół Pieśni i Tańca Wiśliczanie, Jadwiga Krzak
Udka gęsie z antonówką i soczewicą	Hotel „Medical Spa” Malinowy Zdrój
Buncok strzałkowski z niedźwiedzim czosnkiem	
Oponki ziemniaczane	
Pączek z Widuchowy	
Zupa chrzanowa z Ponidzia	Siedlisko „Po rosie”
Żabieckie Gały	Stowarzyszenie „Żabieckie Powiślanki
Placek truskawkowy (z truskawki Faworytki)	KGW Błonec i Nowa Wieś
Kaczka pieczona jabłkiem obłożona z Zamku Derśława Restauracji Gościniec wg receptury babci Jadzi	Zamek Derśława Restauracja Gościniec
„Wędzony Karp Królewski z Wójczy”	Uzdrowisko Solec-Zdrój Sp. z o.o.

Źródło: Opracowanie własne

Powiat kazimierski	
Nazwa dania	Autor przepisu
Swojski wek	Koło Gospodyń Wiejskich w Boszczyнку
Kończ posypyany serem	Zdzisława Sterna z Uściszowic
Fitka	Koło Gospodyń Wiejskich Cieszkowy w gminie Czarnocin
Piernik parzony	Koło Gospodyń Wiejskich w Broniszowie
Kura "Po Bejsku" w rosole	Zdzisława Sterna z Uściszowic
Kaczka duszona w kapuście z jabłkami	

Orzechowy indyk	Urszula Skowron z Bejc

Źródło: Opracowanie własne

Powiat pińczowski	
Nazwa dania	Autor przepisu
Pieróg kasztelański	Helena Ziółkowska z Koła Gospodyń Wiejskich w Kijach
Prosiak pieczony i faszerowany	Aleksandra Korczyńska z gminy Kije
Kaczka po dzierąsku	Grupę Inicjatywną Odnowy Wsi w Dzierążni

Źródło: Opracowanie własne

Powiat jędrzejowski	
Nazwa dania	Autor przepisu
Paluchy z makiem	Zofia Gacek z Folgi Pierwszej
Karp smażony po staropolsku	Maria Zapard z gminy Oksa
Pieczeń wieprzowa z kasztanami	Teresa Służalec z Koła Gospodyń Wiejskich w Potoku Małym
Pierogi sędziszowskie	Katarzyna Libiszewska z Baru Dworcowego
Słupski pasztet w pięciu odsłonach	
Wigilijny pasztet z ryby w cieście	Jadwiga Jastrzębska z Brynicy Mokrej
Słupiański Siekaniec Dworski	

Źródło: Opracowanie własne

Powiat włoszczowski	
Nazwa dania	Autor przepisu
Opiekałaki w otrębach pszennych	Anna Skrobisz z miejscowości Lipie
Bomby	Anna Skrobisz z miejscowości Lipie
Gołąbki z kiszonej kapusty	Joanna Fornal z Koła Gospodyń Wiejskich w Komparzowie
Sadzioki	Agnieszka Szymczyk z Kluczevska
Kapusta "tomborówka"	Małgorzata Kozłowska z Moskorzewa
Żeberka wieprzowe na zasmażanej kapuście	Danuta Wójcik z Żeliszawic
Żurek po czarnecku	Leszek Rak i Katarzyna Fiuk z Gospodarstwa Agroturystycznego Country Road 786 w Czarncy
Biała polewka z ziemniakami	Członkowie zespołu ludowego "Dzierzgowianie"
Jesienny powiew - zupa krem z dyni	Anna Gała
Kremowa zupa pieczarkowa	Członkowie stowarzyszenia "Włoszczowa na obcasach".

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczństwa Obywatelskiego

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczństwa Obywatelskiego ze środków Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 – 2030

Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030
PROO

Zalewajka	Józefa Wichrowska i Marta Noga z Koła Gospodyń Wiejskich "Gościńianki" z Włoszczowy.
Zupa borowikowa z groszkiem ptysiowym	Barbara Gibas z Radkowa
Dziabaki z ryżem i warzywami	Koło Gospodyń Wiejskich "Gościńianki" z Włoszczowy
Gołąbki po komparsku	Koło Gospodyń Wiejskich z Komparzowa
Gryczakowe ciasto	Ewa Napora z Kluczyca
Kasioki kurzelowskie	Roma Bator z Koła Gospodyń Wiejskich w Kurzelowie
Kasza gryczana z kwaśnym mlekiem	Członkowie zespołu ludowego "Dzierzgowianie"
Kotlety z kaszy gryczanej	Ewa Napora z Kluczyca
Szyszki ryżowe z mięsem	Koło Gospodyń Wiejskich "Gościńianki" z Włoszczowy
Kolorowe pierogi	Zofia Śliwińska (przepis powstał podczas Warsztatów Terapii Zajęciowej)
Kulebiak	Sylwii Nowak z "Domku nad rzeczką" w Krasocinie
Michałowe łazanki	Pelagii Gawron z Koła Gospodyń Wiejskich w Krasocinie
Naleśniki z owocami	Barbara Gibas z Bałkowa
Parowańce	Członkowie zespołu ludowego "Dzierzgowianie"
Parowańce po kurzelowsku	Koło Gospodyń Wiejskich w Kurzelowie
Paszteciki	Sylwia Nowak z gospodarstwa "Domek nad rzeczką"
Pasztet grzybowy w magierce	Fundacja pomocy Szkole ZPO nr 2 "Nasza dwójka" we Włoszczowie
Pieczarkowe bułeczki	Józefa Wichrowska i Marta Noga z Koła Gospodyń Wiejskich "Gościńianki" w Gościńcinie
Pierogi z grzybami	Józefa Wichrowska i Marta Noga z Koła Gospodyń Wiejskich "Gościńianki" w Gościńcinie
Pierogi partyzanckie	Koło Gospodyń Wiejskich w Moskorzewie
Pierogi z serem	Koło Gospodyń Wiejskich Brzeście
Pierogi z zaczarowanego lasu	Anna Gała z Villi Aromat
Pierozki dworskie z borowikiem	Katarzyna Standerska z Fundacji pomocy Szkole ZPO nr 2 "Nasza dwójka" we Włoszczowie
Piróg krasocki	Anna Skrobisz z Koła Gospodyń Wiejskich w Krasocinie
Placki na sodzie	Koło Gospodyń Wiejskich Brzeście
Roztropek	Koło Gospodyń Wiejskich w Moskorzewie
Sodzioki	Agnieszka Szymczyk z gospodarstwa agroturystycznego w Kluczewsku
Gołąbki ziemniaczane z boczkiem	Koło Gospodyń Wiejskich Brzeście
Goły faszerowane januszewickie	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Januszewickie
Goły Gały	Anna Gała z Villi Aromat
Kluski ziemniaczane z makiem	Członkowie zespołu ludowego "Dzierzgowianie"

Kuśmók po kwilińsku	Zespołu Ludowy "Kwiliniec" w Kwilinie
Placek ziemniaczany z pieca	Józefa Wichrowska i Marta Noga z Koła Gospodyń Wiejskich "Gościńianki" w Gościńcinie
Fasola w kapuście	Anna Bełtowska z Fundacji Pomocy Szkole ZPO nr 2 "Nasza dwójka" we Włoszczowie
Kapusta dźwiękowa	Członkinie Koła Gospodyń Wiejskich z Kurzelowa
Kapusta z grzybami i pieczonymi ziemniakami	Barbara Gibas z gospodarstwa agroturystycznego w Bałkowie
Karczek w kapuście	Zofia Śliwińska z Warsztatów Terapii Zajęciowej w Ostrowie
Kapusta z grochem i świeżymi grzybami	Członkowie zespołu ludowego "Dzierzgowianie"
Rolada kapuściana	Małgorzata Kotulska i Irena Paprota z Koła Gospodyń Wiejskich w Czarncy
Karp pieczony - faszzerowany	Członkowie zespołu ludowego "Dzierzgowianie"
Śledź po polsku	Roman Kaczmarek z Bebelna Wieś k. Włoszczowy
Kaczka Ostrowianka	Zofia Śliwińska z Warsztatów Terapii Zajęciowej w Ostrowie
Kura bulinka	Stowarzyszenie Wielu Pokoleń "Jesteśmy solą tej ziemi" z Moskorzewa
Kurze stopki - omyłki	Stowarzyszenie Wielu Pokoleń "Jesteśmy solą tej ziemi" z Moskorzewa
Kurczak hrabiego	Aneta Kluza i Iwona Pakos ze Stowarzyszenia na rzecz rozwoju gminy Żytno
Lotka (skrzydełka drobiowe)	Koło Gospodyń Wiejskich z Moskorzewa
Pasztet myśliwski z drobiu	Agnieszka Szymczyk z gospodarstwa agroturystycznego w Kluczewsku
Żurawinowa gęś	Zofia Śliwińska z Warsztatów Terapii Zajęciowej z Ostrowie
Karkówka w warzywach	Stowarzyszenie "Włoszczowa na obcasach"
Mortadelowe zawijańce	Ewa Napora z Kluczcyc
Pasztet z królika	Czesław Syrek z Zespołu Ludowego "Kwiliniec" z Kwiliny
Przysmak jesienny lub myśliwski, czyli karczek nadziewany tajemnicą	Agnieszka Szymczyk z gospodarstwa agroturystycznego w Kluczewsku
Pieczarkowce	Zofia Śliwińska z Warsztatów Terapii Zajęciowej w Ostrowie
Aromatyczna szarlotka Ani	Stowarzyszenie "Włoszczowa na obcasach"
Krucze pierogi z nadzieniem żurawinowo-jabłkowym	Małgorzata Kotulska z Czarncy
Makowiec szlachecki	Halina Wiszard ze Stowarzyszenia na rzecz rozwoju gminy Żytno
Marchwinki	Anna Brown-Bułatowicz z Fundacji Pomocy Szkole ZPO nr 2 we Włoszczowie
Murzynek kwiliński	Marianna Śliwińska z Zespołu Ludowego "Kwiliniec" z Kwiliny
Orzechowiec pałacowy	Aneta Kluza i Iwona Pakos ze Stowarzyszenia na rzecz rozwoju gminy Żytno

Pyszczyki	Koło Gospodyń Wiejskich "Gościńianki" w Gościęcinie

Źródło: Opracowanie własne

Powiat staszowski	
Nazwa dania	Autor przepisu
Wolicki zawijaniec topiony	Jolanta Szczerba z Wolicy
Rolada drobiowa	Wiesława Swatek z gminy Staszów
Gęś pieczona nadziewana	Zofia Dyl z Koła Gospodyń Wiejskich Mucharzew
Piernik kiszony "Pycha"	Teresa Michalska z Kontuszowa
Pieczone pierogi z Wólki	Tomasz Klimek z Woli Wiśniowskiej
Ziemniaki z barszczem grzybowym	Krystyna Nosek z Zdziecił Starych
Pasztet kurozwęcki z kwaśnej kapusty	Joanna Bania z Kurozwęk
Schab po rytwiańsku	Jadwiga Stawiarz z Rytwian
Nadziewana kaczka z Rudy	Koło Gospodyń Wiejskich z Rudy
Gulasz lasem pachnący	Joanna Bania z gospodarstwa "Biesiada u Aśki" w Kurozwękach
Rosół po żydowsku	Pałac Łazienkowski w Staszowie
Rytwiański karp w galarecie	Irena Pogorzelska ze Świącic

Źródło: Opracowanie własne

Powiat starachowicki	
Nazwa dania	Autor przepisu
Karp Małyszynski	Agnieszka Idzik-Napiórkowska z Małyszyna Dolnego
Żurek w chlebie	Restauracja Strych w Starachowicach
Placek świętokrzyski	Restauracja Strych w Starachowicach
Prosie po piwie i winie	Restauracja Strych w Starachowicach
Śledź z jabłkową cebulką	Jerzy Luba z gminy Mirzec
Kanapka staropolska	Restauracja Strych w Starachowicach
Szczurki starachowickie	Restauracja Strych w Starachowicach
Zestaw trzech miejsc	Restauracja Strych w Starachowicach

Źródło: Opracowanie własne

Powiat skarżyski	
Nazwa dania	Autor przepisu
Zimnioki marynowane w serwatce z żeberkami wieprzowymi	Krystyna Żmijewska z Mostków
Gąska grzybowianka	Gabriela Szewczyk z gminy Skarżysko-Kościelne
Pierogi z blachy	Jadwiga Kowalik z Lipowego Pola
Chciwe żebra	Magdalena Piętak z Grzybowej Góry
Przysmak Suchedniowski	Cezary Grenda, właściciel restauracji „Cafetin” w Suchedniowie
Geś nieźle nadziana	Zespół Pieśni i Tańca "Sorbin" oraz Koło Gospodyń Wiejskich w Sorbinie
Gryska	Zespół Pieśni i Tańca "Sorbin" oraz Koło Gospodyń Wiejskich w Sorbinie
Kwaskówka kuźnicka	Zespół Pieśni i Tańca "Sorbin" oraz Koło Gospodyń Wiejskich w Sorbinie
Kapuściane żeberka	Zespół Ludowy "Kuźniczanki"
Zacierka	Zespół Ludowy "Kuźniczanki"
Dyniowe pierożki	Zespół Ludowy "Kuźniczanki"
Kotlety jaglane	Koło Gospodyń Wiejskich "Łącznianie"
Zacierka	Koło Gospodyń Wiejskich "Łącznianie"
Pijana kurka	Koło Gospodyń Wiejskich "Łącznianie"
Ziemniaczana fantazja Tereni	Koło Gospodyń Wiejskich w Osełkowie
Osełkowe gołąbki	Koło Gospodyń Wiejskich w Osełkowie
Ciastko "Shrek"	Koło Gospodyń Wiejskich w Osełkowie
Warkocze z polędwiczek	Koło Gospodyń Wiejskich "Aktywne Kobiety"
Zagórzański mech	Koło Gospodyń Wiejskich "Aktywne Kobiety"
Ananas w galarecie	Koło Gospodyń Wiejskich "Aktywne Kobiety"
Królik w potrzasku	Koło Gospodyń Wiejskich "Zagórzanie"
Porcelanowy sernik	Koło Gospodyń Wiejskich "Zagórzanie"
Groch z kapustą	Koło Gospodyń Wiejskich "Zagórzanie"
Pierogi spod tasaka	Stowarzyszenie "Michniowianie"
Żołądkowy zawrót głowy	Stowarzyszenie "Michniowianie"
Gołąbki "Ale jaja"	Stowarzyszenie "Michniowianie"
Pazibroda	Koło Gospodyń Wiejskich "Mostkowianki" oraz Zespół Pieśni i Tańca "Skokotliwi"
Kładzioki	Koło Gospodyń Wiejskich "Mostkowianki" oraz Zespół Pieśni i Tańca "Skokotliwi"
Kaczka w przebraniu	Koło Gospodyń Wiejskich "Mostkowianki" oraz Zespół Pieśni i Tańca "Skokotliwi"

Kaszaniok	Koło Gospodyń Wiejskich w Grzybowej Górze
Placek spod kamienia	Koło Gospodyń Wiejskich w Grzybowej Górze
Bimboły	Koło Gospodyń Wiejskich w Grzybowej Górze
Chłopski rarytas	Koło Gospodyń Wiejskich w Skarżysku Kościelnym
Parzybroda	Koło Gospodyń Wiejskich w Skarżysku Kościelnym
Paszтет z topinamburu	Koło Gospodyń Wiejskich w Skarżysku Kościelnym

Źródło: Opracowanie własne

Dania, przekąski i wypieki przygotowywane wedle niemal tajemnych nieraz receptur, z naturalnych składników, sprawiają, że chętnie i bez żalu zapominamy o hot-dogach czy czipsach. Świętokrzyska kuchnia zdobyła uznanie wśród konsumentów i smakoszy ze względu na to, że ewoluowała i ewoluuje dopasowując się do ciągle stawianych wymagań dotyczących jakości, receptury oraz smaku określonej potrawy. Nikogo, kto choć raz zasmakował z świętokrzyskich smakołykach, nie trzeba przekonywać o wyjątkowości tej kuchni.

Świętokrzyska Kuźnia Smaków

W województwie świętokrzyskim działa Szlak kulinarny "Świętokrzyska Kuźnia Smaków", który powstawał dzięki funduszom szwajcarskim oraz funduszom europejskim. Jest jednym z największych w Polsce, liczy 87 obiektów. W jego skład wchodzi: 58 obiektów oferujących produkty tradycyjne, których jakość oraz wyjątkowe cechy i właściwości wynikają ze stosowania tradycyjnych metod produkcji, które zostały uznane w konkursach wojewódzkich i krajowych np. „Nasze Kulinarne Dziedzictwo”, lub wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych oraz 29 obiektów - 18 restauracji i 11 gospodarstw agroturystycznych oferujących tradycyjne i lokalne potrawy stanowiące element dziedzictwa kulinarnego regionu świętokrzyskiego, które zostały wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych, lub które zostały spisane i opublikowane w wydawnictwach definiujących kuchnię świętokrzyską lub te wywodzące się z rodzinnych tradycji, zachowane w formie przekazu i kultywowane przez społeczność lokalną. Wiele z oferowanych na szlaku produktów i potraw znajduje się na Liście Produktów Tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jak choćby sztandarowa zupa regionu, „królowa zup” - zalewajka świętokrzyska czy przaki i baniec oraz popularne na Sandomierszczyźnie szczodroki czy

w Opatowie - krówka opatowska. Podróżując szlakiem, można kupić bezpośrednio od producenta takie produkty, których trudno szukać w innych regionach Polski, oraz szkostować kuchni tradycyjnej opartej na surowcach charakterystycznych dla naszego regionu.

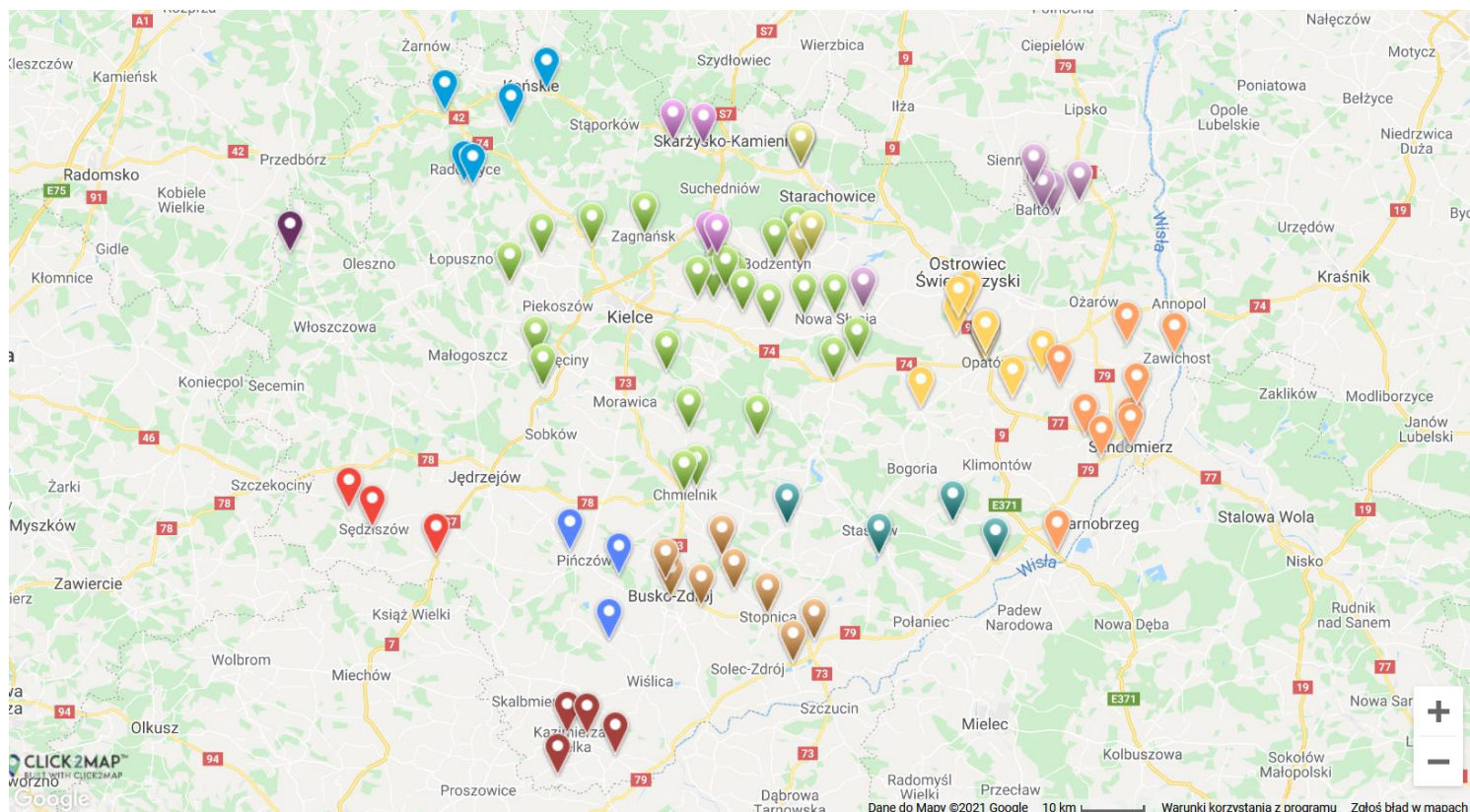
Logo Świętokrzyskiej Kuźni Smaków

Źródło: <http://swietokrzyskakuzniasmakow.pl/index.php>

Szlak zlokalizowany jest we wszystkich 13 powiatach województwa świętokrzyskiego: buskim, jędrzejowskim, kazimierskim, kieleckim, koneckim, opatowskim, ostrowieckim, pińczowskim, sandomierskim, skarżyskim, starachowickim, staszowskim i włoszczowskim. Tworzą go podmioty, które przeszły procedurę certyfikacji. Każdy z obiektów, a wśród nich gospodarstwa sadownicze, winiarskie, przetwórnice, piekarnie oraz restauracje i gospodarstwa agroturystyczne oznakowany jest tablicą informacyjną w kolorze złotym ze znakiem graficznym prawnie chronionym – Świętokrzyska Kuźnia Smaków

Mapa szlaku

Źródło: <https://www.swietokrzyskakuzniasmakow.pl/index.php/mapa-szlaku>

Imprezy folklorystyczne i kulturalne

Województwo świętokrzyskie to tereny atrakcyjne dla rolników, a tutejsze rośliny i płody rolne stanowią podstawy rozwoju turystyki kulinarnej. Walory smakowe świętokrzyskich warzyw i owoców sprawiły, że część z nich doczekała się własnych regionalnych świąt – wśród nich można wymienić jabłka z Obrazowa, śliwki z Szydłowa, truskawki z Bielin czy ziemniaki z Dębna koło Rakowa. Jedną z najciekawszych imprez kulinarnych jest Festiwal Smaku w Parku Etnograficznym w Tokarni, podczas którego można spróbować lokalnych specjałów oraz potraw pochodzących z różnych zakątków Polski, przygotowanych przez najwybitniejszych kucharzy. Okazją do zapoznania się z lokalnymi smakami są także liczne mniejsze imprezy regionalne, dożynki gminne i jarmarki. Rozwojowi tutejszego rolnictwa i gastronomii pomagają specjalne akcje promocyjne: sieć „Dziedzictwo Kulinarne Świętokrzyskie” oraz konkurs „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów”.

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Rozwoju Organizacji
Obywatelskich na lata 2018 – 2030

Program Rozwoju
Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018–2030
PROO

Do najpopularniejszych imprez kulinarnych w województwie świętokrzyskim można zaliczyć:

- **Świętokrzyski Festiwal Smaków w Tokarni** - Największe wydarzenie poświęcone kulinariom w regionie świętokrzyskim. Celem imprezy jest kultywowanie i promocja świętokrzyskiego dziedzictwa kulinarnego. Liczni wystawcy, w tym koła gospodyń wiejskich i restauratorzy z regionu, przygotowują tradycyjne dania oraz degustacje lokalnych produktów, m.in. przetworów i miodów. W czasie festiwalu można również poznać tajniki ich powstawania. Wydarzeniu towarzyszy konkurs kulinarny dla profesjonalistów, amatorów i juniorów – uczniów szkół gastronomicznych. Imprezie towarzyszą konkursy kulinarne adresowane do profesjonalistów i amatorów. Popisy uczestników oceniają zawodowi kucharze.
- **Świętokrzyski Jarmark Agroturystyczny** - Na program imprezy składają się prezentacje lokalnych stowarzyszeń i organizacji, a także atrakcji regionu i gospodarstw agroturystycznych, można obejrzeć pokazy tradycyjnych rzemiosł i obrzędów. Wydarzeniu towarzyszy giełda agroturystyczna z degustacją potraw regionalnych oraz kiermasz rękodzieła i sztuki ludowej, a także liczne atrakcje dla dzieci, m.in. dawne gry i zabawy (grele, bieg z fajerką). Świętokrzyski Jarmark Agroturystyczny to jedna z największych imprez plenerowych w Parku Etnograficznym.
- **Czas Dobrego Sera i Wina w Sandomierzu** - impreza odbywa się co roku w weekend po Bożym Ciele. Sandomierską starówkę wypełniają wówczas stoiska wystawców, którzy oferują łącznie ponad 350 gatunków serów pochodzących z Polski i Europy. Targom serów towarzyszą prezentacje i degustacje trunków z lokalnych winnic i browarów. W trakcie festiwalu rozstrzygany jest konkurs na najlepszy polski ser, odbywa się także uroczysta kolacja, przygotowana przez znanych polskich szefów kuchni.
- **Dzień Świętokrzyskiej Truskawki w Bielinach** - Bieliny słyną z tutejszych plantacji truskawek. Ten smakowity, dla wielu osób ulubiony owoc doczekał się swojego święta. Aby promować ten regionalny przysmak, w 1998 r. władze gminy ustanowiły

Dzień Świętokrzyskiej Truskawki, który odbywa się zawsze w pierwszą niedzielę czerwca. Dzień Świętokrzyskiej Truskawki to przede wszystkim Mistrzostwa Świata w Szypułkowaniu Truskawek w kategoriach: open, obcokrajowiec i VIP, a także imprezy towarzyszące: festyn rodzinny, konkursy i zabawy dla dzieci, występy zespołów ludowych, koncert gwiazdy wieczoru i dyskoteka w plenerze.

- **Świętokrzyskie Święto Zalewajki w Bielinach** - Tradycyjna zalewajka to zupa na bazie ziemniaków i żuru z zakwasu chlebowego. Choć przepis na tę zupę jest z pozoru łatwy, każda gospodyni robi ją inaczej. Dlatego od kilku lat w Bielinach odbywa się konkurs na najlepszą zalewajkę. Biorą w nim udział koła gospodyń wiejskich oraz gospodarstwa agroturystyczne, a zwycięzcy nagradzani są Złotą, Srebrną lub Brązową Łychą. Odwiedzający w tym dniu Bieliny mogą spróbować także innych regionalnych specjałów, obejrzeć występy zespołów ludowych oraz pokazy średniowiecznego rzemiosła.
- **Święto Śliwki w Szydłowie** - Święto ma charakter lokalnych dożynek. Ponieważ tutejsi rolnicy zajmują się głównie uprawą śliwek, Szydłów stał się największym producentem tych owoców w Polsce. Podczas święta na placu Zamkowym odbywa się wystawa oraz degustacje kilkunastu odmian śliwek. Organizowane są pokazy suszenia śliwek „na laskach”, a na stoiskach można kupić świeże owoce i przetwory. Na czas imprezy na placu Zamkowym powstaje plenerowa scena, na której występują artyści i gwiazdy polskiej muzyki. Z kolei na szydłowskim Rynku organizowane są liczne atrakcje dla dzieci oraz kiermasz rękodzieła. Goście mogą tam również nabyć świeże owoce i przetwory.
- **Świętokrzyskie Święto Pszczoły w Bałtowie** - Święto odbywa się wraz z dożynkami gminy Bałtów. Do najważniejszych punktów programu zaliczają się spotkania producentów miodu pochodzących z całej Polski i z zagranicy. Pszczelarze mają możliwość wymienienia się doświadczeniami podczas spotkań branżowych oraz paneli naukowych, na które wstęp ma także publiczność. W trakcie imprezy organizowany jest jarmark, na którym można nabyć regionalne miody, nalewki i kosmetyki produkowane na bazie miodu.

- **Dzień Pieroga Świętokrzyskiego w Bobrzy** - Wydarzenie stanowi prawdziwą gratkę dla smakoszy. Mogą oni skosztować tradycyjnych świętokrzyskich pierogów, zarówno klasycznych – ruskich, z kapustą lub z mięsem, jak i oryginalnych – nadziewanych warzywami, wątróbką lub podawanych na słodko. W jury konkursu zasiadają szefowie kuchni znanych w regionie restauracji, a zwycięzcy dostają laury złotego, srebrnego i brązowego pieroga. Wydarzenie ma przede wszystkim charakter kulinarny, podczas imprezy są również promowane lokalne zespoły folklorystyczne.
- **Święto Chleba w Tokarni** - Święto Chleba rozpoczyna uroczysta msza św., odprawiana w znajdującym się na terenie skansenu zabytkowym kościele z Rogowa. Po niej formuje się barwny pochód dożynkowy. Odwiedzający mogą zobaczyć pokaz obrzędowy „Okrężne” czy tradycyjny wypiek chleba, mają także możliwość skosztowania różnych rodzajów pieczywa i słodkich wypieków. Dodatkowymi atrakcjami są pokazy młócenia cepem, przemiału zboża w żarnach, sieczenia słomy w sieczkarni oraz uruchomienie zabytkowego wiatraka z Dębna. Na odwiedzających czeka również kiermasz pieczywa i rękodzieła ludowego, towarzyszą mu występy artystyczne. Dodatkowo w trakcie imprezy panie mogą wykonać bezpłatne badania cytologiczne i mammograficzne.
- **Jabłkobranie – Europejskie Święto Jabłka w Obrazowie** - Na terenie Obrazowa odbywają się jedyne w Polsce sadownicze dożynki. Podczas pierwszego dnia imprezy rozgrywane są Mistrzostwa w Rodzinnym Wędkowaniu, Bieg o Kryształowe Jabłko Wójta Gminy Obrazów, Bieg na Szpilkach oraz marsz nordic walking Jabłoniowym Szlakiem, organizowane są także prelekcje dla rolników i sadowników. Wieczorem organizowany jest koncert gwiazdy w klimacie disco. Niedziela rozpoczyna się uroczystą mszą św. w kościele parafialnym w Obrazowie. Po niej następuje część obrzędowa, z barwnym korowodem dożynkowym i prezentacją szkół. Atrakcją dnia są Mistrzostwa Polski w Picu Soku Jabłkowego oraz koncert gwiazdy wieczór.

- **„W dzień świętej Tekli ziemniaki będziem piekli” w Dębnie k. Rakowa** - Wydarzenie o charakterze religijno-kulturalnym nawiązuje do postaci św. Tekli, której wspomnienie przypada na 23 września – dzień, w którym wg ludowego kalendarza zaczynały się wykopki. Na rynku w Dębnie stoi figura świętej Tekli. Legenda mówi, że przed laty mieszkańcy Rakowa skradli ją i przenieśli do swojego miasta. Świętej nie spodobało się jednak w Rakowie i sama, w cudowny sposób, wróciła do Dębna. Ponieważ okolice Dębna słyną z upraw ziemniaków, jest to okazja do organizowania lokalnego święta. Lokalną uroczystość rozpoczyna msza św., po której odbywają się występy zespołów folklorystycznych, pokazy regionalnych tańców, kiermasz rękodzieła, prezentacje kół gospodyń wiejskich oraz konkursy dotyczące tradycji ziemniaka rakowskiego. Na zakończenie goście mogą posłuchać występu gwiazdy wieczoru i wziąć udział w zabawie tanecznej.
- **Święto Młodego Wina w Sandomierzu** - Święto miłośników wina na stałe wpisało się do kalendarza wydarzeń jako jedna z najciekawszych imprez w Sandomierzu. Na czas jego trwania miasto staje się polską stolicą winiarstwa. Część oficjalna odbywa się na terenie zamku, po niej barwny korowód wyrusza w stronę Rynku. Następnie w restauracjach organizowane są degustacje win pochodzących z okolicznych winnic. W programie wydarzenia znajdują się również edukacyjne spotkania z winiarzami, zwiedzanie miasta oraz wieczorny koncert.

Podsumowanie

Coraz większą popularnością wśród turystów cieszy się wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych, które stanowią alternatywę dla standardowej – powszechnie znanej – oferty turystycznej. Ten potencjał zauważają także świętokrzyscy właściciele gospodarstw, którzy z pełną energią i zaangażowaniem odpowiadają na zainteresowanie turystów krajowych i zagranicznych. Chęć spędzenia urlopu w niekonwencjonalny sposób oraz potrzeba zbliżenia się do natury, zwłaszcza przez osoby żyjące w wielkich aglomeracjach, powoduje dynamiczny rozwój gospodarstw agroturystycznych w Województwie Świętokrzyskim i stałe poszerzanie usług. Turysta to już

nie intruz, który najwyżej może poleżeć na trawce i pogłaskać konia w stajni, tylko osoba, która bierze czynny udział w życiu gospodarstwa, bez względu na porę roku. Dzięki temu przyjezdny gość czuje się swobodnie i ma możliwość odpocząć na łonie natury, a urlop uatrakcyjniają mu często imprezy plenerowe, takie jak kuligi, jazda konna, czy łowienie ryb w przerębli.

Pobyt w takim gospodarstwie to także możliwość poznania smaków kuchni regionalnej. W tym aspekcie kuchnia świętokrzyska nie tylko nie odstaje od innych kuchni regionalnych, ale ma do zaoferowania całą gamę swoich tradycyjnych potraw, czy wypieków. Jednym słowem – Świętokrzyskie to raj dla smakoszy. Regionalne potrawy szczegółowo wymienione w niniejszym zestawieniu, nie mają nic wspólnego z masową produkcją żywności, czy typowym, znanym smakiem (doprawianym konserwantami i barwnikami). Każda z regionalnych potraw ma swoją historię i tradycję przekazywaną z pokolenia na pokolenie. Potrawy przygotowywane ze składników wyprodukowanych we własnym gospodarstwie, czy zebranych w lesie, oferują smakoszom gamę niezapomnianych doznań smakowych.

Tradycje kulinarne każdego kraju są jego wizytówką, więcej – są busolą, którą posługują się turyści wyznaczając kierunki podróży. „Nie poznasz człowieka, jak nie zjesz z nim beczki soli”, mówi przysłowie, a my możemy dodać: „nie poznasz kraju, jak nie spróbujesz autentycznej kuchni jego regionów”. Niewątpliwie promocja regionu przez pryzmat lokalnej kuchni to ważny aspekt, wpływający na rozpoznawalność danego terytorium. Część świętokrzyskich jednostek samorządu terytorialnego od dawna wykorzystuje potencjał marketingowego promowania regionu poprzez lokalne produkty czy potrawy. Ich wyjątkowość oraz niemal magiczny sposób produkowania, przygotowywania przyciąga turystów z całego świata. Przechodzenie przez daną jst obok potencjału drzemiącego w lokalnych produktach lub zaprzestanie ich dalszego rozwoju to duży błąd, mogący znacznie pogorszyć rozpoznawalność „marki”. Należy pamiętać, że często to na barkach lokalnej jst leży pielęgnowanie regionalnych tradycji kulinarnych i dbanie, aby przekazywane były z pokolenia na pokolenie i nigdy nie uległy zapomnieniu np. poprzez aktywne wspieranie kół gospodyń wiejskich.

Bibliografia:

1. A. Góra-Klauzińska, A. Benicewicz-miazga, *Panorama świętokrzyska*, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2015
2. Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Środowiska, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, *Świętokrzyskie*, [w:] Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego, Nasze kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów, Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego, Warszawa 2011
3. T. Wąsik, *Potrawy tradycyjne z regionu Gór Świętokrzyskich*, Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach, Modliszewice 2014
4. Urząd Miasta i Gminy Busko-Zdrój, *Regionalne przysmaki Buska-Zdroju i okolic*, Jedność, Busko-Zdrój 2009
5. Wikipedia, *Lista produktów tradycyjnych*,
https://pl.wikipedia.org/wiki/Lista_produk%C3%B3w_tradycyjnych
6. Lokalnie, regionalnie i tradycyjnie - wiem co zjem, *Lista Produktów Tradycyjnych MRiRW*,
<http://www.produkty-tradycyjne.pl/krajowe-systemy-jakosci/inne-systemy-wyrozniania-jakosci/lista-produktow-tradycyjnych-mrirw#>
7. Mistrz branży, *Blaski i cienie certyfikatów*, <http://m.mistrzbranzy.pl/artykuly/pokaz/id/2574>
8. Wikipedia, *Oznaczenia pochodzenia geograficznego produktów rolnych w Unii Europejskiej*,
https://pl.wikipedia.org/wiki/Oznaczenia_pochodzenia_geograficznego_produk%C3%B3w_rolnych_w_Unii_Europejskiej
9. Końskie.travel, *Kuchnia regionu koneckiego*,
https://konskie.travel/swietokrzyskie_hity/kuchnia_regionu_koneckiego
10. S. M. Przybyszewsk, G. Buske, H. Przybyszewski (red.), *Pamiętnik kulinarny Pomorza i Powiśla*, Kazimierska Agencja Drukarska, Kazimierza Wielka 2013
11. Echo Dnia, *Smaki Świętokrzyskie. Dania z Pomorza*,
<https://echodnia.eu/swietokrzyskie/smaki-swietokrzyskie-dania-z-pomorza/ar/8192856>
12. Echo Dnia, *Smaki Świętokrzyskie. Dania z powiatów skarżyskiego i starachowickiego*,
<https://echodnia.eu/swietokrzyskie/smaki-swietokrzyskie-dania-z-powiatow-skarzyskiego-i-starachowickiego/ar/8195830>
13. Echo Dnia, *Smaki Świętokrzyskie. Dania z powiatu staszowskiego*,
<https://echodnia.eu/swietokrzyskie/smaki-swietokrzyskie-dania-z-powiatu-staszowskiego/ar/8196528>

14. Skarzysko24.pl, „*Regionalne Specjały Powiatu Skarżyskiego*” - promocja albumu z potrawami regionalnymi, <http://www.skarzysko24.pl/wiadomosci/aktualnosci/20459-regionalne-specjaly-powiatu-skarzyskiego-promocja-albumu-z-potrawami-regionalnymi.html>
15. K. Żołądek, *Potrawy z Regionu Włoszczowskiego*, Swietokrzyskie.org.pl, <https://swietokrzyskie.org.pl/kuchnia-regionalna/wokol-kuchni/1881-potrawy-z-regionu-wloszczowskiego>
16. Polskie-potrawy.pl, *Produkty świętokrzyskie*, <https://polskie-potrawy.pl/swietokrzyskie-produkty-regionalne/>
17. Kielce.travel, *Świętokrzyskie smaki*, https://kielce.travel/artykuly/swietokrzyskie_smaki
18. A. Michalik, *Kalendarz Imprez Województwo Świętokrzyskie*, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach, Kielce 2019 (dostęp: <https://www.swietokrzyskie.pro/file/2018/12/Kalendarz-impres.pdf>)
19. Echo Dnia, *Imprezy folklorystyczne i kulinarne w Świętokrzyskiem. Gdzie promować i sprzedawać wiejskie produkty*, <https://echodnia.eu/swietokrzyskie/impresy-folklorystyczne-i-kulinarne-w-swietokrzyskiem-gdzie-promowac-i-sprzedawac-wiejskie-produkty/ga/13096651/zd/28402343>
20. Polska Organizacja Turystyczna, *Kuchnie Regionalne*, <https://www.polska.travel/pl/poznaj-atrakcje-i-zabytki/kulinaria/kuchnie-regionalne>

